

Πρὸς τὰς Αὐαγινώσκουτας:

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΓΑ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΠ. ΔΙΘΗΓΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

Δυσκολότερον, καὶ ἀργότερον πρᾶγμα δὲν
μὲ φαίνεται νὰ εἶναι ᾧλο τόσον πολλὰ, ὅσον
εἶναι τὸ νὰ ἔμβῃ εἰς τάξιν τὸ ἄτακτον, τὸ νὰ
κανοιωθῇ τὸ ἀκανόνισον, καὶ νὰ ἐπιτηριχθῇ εἰς
γενικὰς καὶ κοινὰς ἀρχὰς τὸ μηδ' ἀρχὴν μηδὲ
βάσιν ἔχον.

Η' δυσυχὴς Εἴλας, τὸ εὐγενέσατον ἐκεῖνο
κλίμα, τὸ τεχνικώτατον οἶκημα, καὶ πολυ-
μαθέσατον ἔδαφος, ἀφ' ἧς ἀρχῆς νὰ μετα-
πίπτῃ ἀπὸ τὴν προτέραν της δόξαν, καὶ λαμ-
πρότητα, προαιδομένη ἀπὸ τὸ πεπρωμένον
τῶν ἐνιῶν, ἢ μᾶλλον ἀπὸ τὴν συναρμογὴν τῶν
περισσακῶν τὸν τελευταῖον της ὄλεθρον, ἀρ-
χητεν ὀλίγον κατ' ὀλίγον νὰ χάνῃ μαζὶ μὲ τὴν
ἔνδοξόν της ἐλευθερίαν, τὰς τέχνας, τὰς ἡδι-

οὐ τὰ γράμματα, οὐ σὺν πᾶσι τότοις τὴν παλαιὰν ἐκέίνην τῆς γλώσσης εὔγενειαν· αἱ ἀλλαπάλιηλοι ἔφοδοι καὶ δελεῖαι ὅπερ κατὰ καιρὸς ἐδοκίμασαν ἀπὸ διάφορα ἔθνη, πότε Μακεδονῶν, πότε Ρωμαίων, καὶ ἐνίστε Γότθων, εἰς αὐτὴν μὲν μετέδωκαν, κατὰ τὸν ἐναπόφευκτον ἥδικὸν νόμου τῷ νὰ μιμῆται ὁ δῆλος τὸν δεσπότην, καὶ τὴν τῶν ἥδιων τας ἀγριότητα, καὶ τὴν τῶν ἔθνῶν τας βαρβαρότητα, καὶ τὴν τῶν διαλέκτων τας ἀχρειότητα. Αὐτὰ δὲ τὰ ἔθνη, καὶ πρὸ πάντων τὸ Ρωμαϊκὸν διὰ νὰ ὠφεληθῇ ἀπὸ τὴν δέλωσιν τῆς Εὐλαΐδος ό μόνον πολιτικῶς μὲ τὴν κυρίευσιν τῶν πολιτειῶν, ἀλλὰ καὶ ἥδικῶς μὲ τὴν ἀπόκτησιν τῶν ἐπιζημῶν ἐδανεῖσθη ὅσου ἐδυνήθη, καὶ λόγυς, καὶ τρόπος, τέχναι, ἔθημα, μαδίματα, καὶ νόμοις ἀπὸ τας δυσυχεῖς Εὐλινας ἀχμαλώτες τε. Τρόπος μὲ τὸν ὅποιον ἡ αἰχμαλωτος κατὰ τῶν νικητῶν της ἐνθριάμβευεν. Εἶδος θριάμβος ἀποτεταμευμένον μόνον εἰς τὰ πεπολιτευμένα ἔθνη μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς ἐσχάτης των ἐξαχρειώσεως, καὶ θριάμβος παρηγορητικός, ἀν τέλος πάντων ἐγδέχεται νὰ εὑρεθῇ κάμμια παρηγορία

οίκις διαὶ τὴν ἐπιτειμένην εἰς ἄν. εὐγενεῖς ἔθνος σκλαβίαις, ἀφ' ἣς ἐξολοθρευτῇ οὐδὲνδοξός τε ἐλευθερία. Μετενεχθεῖσα λοιπὸν ἀπὸ τῆς Εὔλαδος εἰς Ρώμην ή Εὐλαΐηνική διάλεκτος, καὶ συζευχθεῖσα τρόπον τινα μὲ τὴν δέσποινάν της Λατινικήν, τότο μὲν μετατρεπομένων τῶν φράσεών της κατὰ τὰς διαθέσεις τῶν δεσπότῶν της, πρὸς ἐξήγυησην τῶν ὅπως δῆποτε ἴδεων τις. Τότο δὲ προσιδεμένων ἀπείρων λέξεων, καὶ διαφόρως συρρομένων τῶν ἐκφράσεων πρὸς δήλωσιν εἴτε συνηδείας τινὸς πολιτικῆς, εἴτε ἐπινοίας νέας Ρωμαϊκῆς, ἐγένυνησε τὸ βάρβαρου ἔκτρωμα τὴν μιξοβάρβαρον λεγομένην διάλεκτον. Ή τοῦτο ἄλλως ἀδιαχθῆ, καὶ ποικίλως πανταχθὲ λαλεμένη, γραφομένη, καὶ μάλιστα συμμιγνυμένη ἐφεξῆς μὲ τὴν τῶν Βενετῶν διάλεκτον, οἱ διποῖοι ἐξαπλωθέντες ἔσχατον εἰς ὅλας τὰς νήσους τῆς Αἰγαίου Πελάγους, καὶ ἕως εἰς αὐτὸ τὸ κέντρον τῆς μετενεχθείσης καὶ κακῆ κακῶς διαιρεθείσης βασιλείας τῶν Ρωμαίων φθάσαντες πρὸς καιρὸν, ἀνάγκη πᾶσα ἦτον νὰ μεταδώσουν ὡς κρατεῖντες τοῖς υπὸ χεῖρα, καὶ ἥδη, καὶ ἴδεας, καὶ λέξεις,

καὶ φράσεις, διηγέρη εἰς τόσας ἐγγωνίας γλώσσας ὅσα καὶ χωρία, καὶ τόποι; καθὼς εὔκολα ἡμπόρεῖ νὰ πληροφορηθῇ τὸ τοιῶτον ὁ κάνε περίεργος ἀπὸ τὰ αὐτολεξεῖς εἰς πολλὰς Ι'σορικὰς τῆς Βυζαντίου σωζόμενα πολλῶν πόλεων γράμματα. Εἰς τοιαύτην δὲ κατάστασιν ἔστις τῆς Ε' Μηνικῆς διαλέκτῳ κατεσταραγμένη, καὶ μεταμορφωμένης, καθὼς ἦτου ἐλειηγῆς καὶ ἡ δέσποινα αὐτῆς Ρ' ωμαϊκὴ Βασιλεία, ἐπῆλθε φεῦ! ἡ αἰσχάτη αἰχμαλωσία, ἡ πικροτάτη Οὐράνιος μάζιξ, καὶ τῆς πολιτικῆς τῶν Ρ' ωμαίων ἀκαταστάσιας δύσαπόφευκτος ἀποκατάστασις. Η' ὁποία μὲ ξῖφος δίζομον προχωρῆσα, μὲ δεσμὺς ω̄ ἀλύσυς τὴν αὐτῆς παράτασιν ἐμπεδεῖσα, ἔσφαξεν, ἐδάλωσεν, τὰς Βιβλιοθήκας κατέκαυσε, τὴν βασιλείαν ὅλην τέλος πάντων ἐκ βάνδρων κατέζρεψε, καὶ τὸ ἔξευγενιδὲν ἐκεῖνο γένος τῶν Ρ' ωμαίων κατὰ κράτος ἐξηγρείωσεν. Ε"χασε τὸ δυσυχὲς μαζὶ μὲ τὴν πολυχρόνιὸν τὰ λαμπρότυτα, καὶ εὐγένειαν, καὶ τὴν πολύτιμὸν τὰ ἐλευθερίαν, καὶ ἐφεξῆς τὰς ἐπιτήμας, τὰς τέχνας, τὰ ἥδη, καὶ γράμματα. Ολα ἔλειψαν, ὅλα ἐξηφα-

νίδησαν, καὶ ὡς ἀχρεῖος δύλος ὑπὸ ζυγὸν
αὐτονόμῳ δεστότῳ καταδαμάζόμενος μίαν ἔχει
φροντίδα, εἰς ἓν καταγίνεται μόνον, ὅλα τὰ
διευθετῆ τὰ κινήματα εἰς τὴν εὐχαρίστιν τῷ
τοιήτῳ δεστότῳ πρὸς ὄπωσθν τῶν δεσμῶν τὰ
ἀκάκιφιτν. Χαίρειν καταλιπὸν καὶ ὑψηλὰς
Ξεωρίας καὶ εὐγενικὰς ἀσχολίας, καὶ ἐλευθε-
ρίας ἀσκήσεις, καὶ γυμνάσματα, μίαν μόνην
ἔγειται ταύτην εὐτυχίαν. τὸ νὰ εἶναι ἔνας μὲν
μὲ χρυσᾶς, ἄλλος δὲ ἀργυρᾶς, καὶ ἄλλος μὲ
ὄπωσθν ἐλαφρᾶς ἀλύσσες πεπεδημένος, ἀείπο-
τε ἀνελεύθερος ἕως καὶ εἰς αὐτὰ τῷ νοός τῷ τὰ
φρονήματα. Φεῦ τῆς τοιαύτης εἰμαρμένης! πῶ
πλέον χολεῖται Εὐλητικά! πῶ Αὐταριμίαι ἐπιση-
μονικαι! ἦ Πάνδημίαι φιλολογικοὶ! πῶ διδάσκα-
λοι, ἦ ἐν συντόμῳ πῶ Γλῶσσαι Εὐλητική! ὅ-
λα ἔπειπε νὰ προχωρῶν κατὰ θυμὸν καὶ κατ²
ἀρέσκειαν τῶν κρατήντων. Άλλα λοιπὸν ἥδη,
ἄλλος τρόπος ζωῆς, ἄλλα ἔθιμα, καὶ ἄλλοις
ἔνδυματα, καὶ οἰκήματα, ἄλλας ἔπειται ίδεας νὰ
γεννήσῃ, καὶ ὅλα ἔπειπε νὰ ἐκφράττωνται,
καὶ νὰ ενομάζωνται μὲ τὴν τῶν κρατήντων διά-
λεκτον. Εἴ κ τότε προΐλλετο τὸ τερατῶδες ἐκεῖνο

κρά-

μ. Δηκ. Κ.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

πράμμα τῆς λεγομένης Ρωμαϊκίας γύλωσσης,
σύμμικτου ὡς κυκεὼν ἀπὸ διαφόρων, καὶ πολυ-
αρθρίδης ξένας λέξεις, καὶ φράσεις τῶν ὅποιων
ἢ Εὐλαύνική ἔκφρασις ὅτε οἱ εὔρομεν οἱ περισσό-
τεροι ἐν ᾧ τον εἰς χρῆσιν εἰς τὰς Εὐλαύνας, ὅτε ἀν-
τὴν εὑρώμεν ἡμπορεῦμεν νὰ τὴν μεταχειρισθῶμεν,
—διατὶ ὅτε ἐννοεῖν οἱ πολλοὶ τὶ λέγομεν, καὶ ἀγ-
διάζεν ὅλοι διὰ τὸ ἀσυνήθισον.

Μὰ μίαν τοιαύτην διεφθαρμένην Γλῶσσαν
ὅπῃ μόλις εὐπορεῖ τὰς πρὸς δῆλωσιν τῶν πλέον
τετριμμένων ἴδεων λέξεις, καὶ ἐκείνας τὰς πλείω
ξένας, καὶ ὅτε κανὸν προσοικειωμένας, πῶς ἡμ-
πορεῖ τινὰς νὰ μεταφράσῃ βιβλία ἐπιζημονι-
κὰ, νὰ ἐκφράσῃ ἴδεις εὐγενικὰς, ἢ νὰ ἐκθέσῃ
ἀρχὰς συζηματικὰς, δόξας πολιτικὰς, ἢ θεω-
ρίας ἡδικάς; ἐναὶ χάρος πανταχόθεν τὸν περικα-
λύπτει. Εὐνα κενὸν εἰς κάνει νόημα τὸν ἀπεκ-
δέχεται, καὶ ἡ κάνει περίοδος εἶναι διὸ αὐτὸν
μία νέα ἀπορία, καὶ τὸ ὅλον ὅλη ἀμηχανία.

Μὰ ἂνε γράψῃ (εὐρέθησαν ἄνθρωποι, καὶ
ἄνθρωποι προκομμένοι, καὶ εἰς τὸν δέκατον ὅγυ-

δοον μᾶλις αὖτε, νὰ τὸ εἰπῆν, νὰ τὸ δοξάσῃ,
 καὶ νὰ νομίσῃ ὅτι ἡμπορῶν νὰ ἀποδεῖξῃ
 τὴν ἀνασκευὴν κατασκευὴν, ωὐ καλλωπισμὸν τὸν
 παντελῆ τῷ πράγματος ἀφανισμὸν) ἃς γράψῃ
 μὲ τὸν αὐτὸν τρόπον, μὲ τὰς αὗτὰς λέξεις,
 καὶ μὲ τὰς αὗτὰς φράσεις ὡπῆ συντιχαίνομεν,
τὸ ὅποιον εἶναι καὶ γλαφυρότερον, καὶ εὐληπτό-
τερον, ὡς ὠφελημότερον. Αὐτὸν μὲ τότο εἴ-
 ναι τόσου ἔγκολου νὰ τὸ εἰπῆ τινὰς, ὃσον εἶναι
 δύσκολου νὰ ἔννοιήσῃ τὰς πόσας περιέχει δυσκο-
 λίας, καὶ νὰ συμπεράνῃ τὰς πόσας συμπερι-
 λαμβάνει ἀτοπίας, καὶ τέλος πάντων πόσου
 εἶναι βλαπτικὸν μᾶλλον ἢ ὠφέλιμον. Εὔγω
 ἀποσιωπῶ τὸ πόσου εἶναι δύσκολου εἰς μίαν αὐ-
 θητικὴν ψυχὴν ἐνὸς φιλογενῆς σπεδαίαν νὰ κα-
 ταντίσῃ, εἰς τὸ νὰ μεταφράσῃ, Χρονιασίκω
 τὸ serieusement, μάτλακ τὸ absolument,
 ζαὲρ τὸ et bien κτ'. κτ'. κτ'. Επιφέρω ὅμως
 ἔρωτῶντας, πρῶτον ποῖον τρόπον ὁμιλίας ἀπ'
 ὃσας οἱ Ρωμαῖοι μεταχειρίζονται νὰ μεταχει-
 ριοῦνται; τῆς Κωνσταντινούπολεως, ἔπειται νὰ μὲ
 εἰπῆν, ὡς μητροπόλεως κατὰ μίμησιν καὶ τῶν
 λοιπῶν πεπολιτευμένων ἔδυνται, εἰς τὰ ὅποια

δ τῆς μῆτροπόλεως τρόπος τῆς διαλέκτου παρὰ πάντας τὰς κατὰ χώραν ἐγκρίνεται. Εἶγω πάνταῦθα παρατρέχω, τὸ ὅτι τότο ἔπειται νὰ τὸ εἰπῆ τινὰς διὰ τὴν διάλεκτον τῶν Τάρκων, τῶν ὁποίων εἴναι μητρόπολις ἡ Κωνστινόπολις, καὶ ὅχι διὰ τὴν Ρωμαϊκὴν τῶν Ρωμαίων, οἱ ὁποῖοι σκλάβοι ὦντες, ὃδ' εἰσὶ αἱ πολύτως ιδίαις εὐπορεῖσι, πολλῷ γε καὶ δεῖ μητρόπολεως. Καὶ ὅτι κατ' ἀνάγκην πολιτικὴν ἔζηται οἱ τῆς Κωνστινοπόλεως κάτοικοι νὰ ἔχουν χρείαν περισσοτέρων ξένων λέξεων κατ' ἀναλογίαν τῆς μετὰ τῶν κρατέντων πραγματίας καὶ συναναρροφῆς. Αὖλος ἐρωτῶ πάλιν ποῖον τρόπον ἀπ' ὅσας οἱ τῆς Κωνστινοπόλεως κάτοικοι μεταχειρίζονται πρέπει νὰ μεταχειρισθῇ; ἐπειδὴ καὶ ὅχι μόνον κάτε μέρος καὶ κάτε ἐνορία αὐτῆς τῆς πόλεως ἄλλον ἔχει τὸν τρόπον τῆς ἐκφράσεως, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ τῷ γένειας μᾶς ἐπισημότεροι ἐκ διαμέτρων διαφέρουσιν ἔνας τῷ ἄλλῳ εἰς τὰς ἐκφράστις καὶ τρόπους τῆς ὁμιλίας των. Αὖλος κλίνει εἰς τὸ ἄλλην κώτερον, ἄλλος εἰς τὸ τυρκικότερον, ἄλλος ἄλλως ἐκφράζεται, κατ' ἀναλογίαν τῶν πολλῶν

η ὄλιγων ίδεων ὅπερ ἔχει. Εἰπείτα ἂλλη πάλιν μεγίση καὶ ἀσυμβίβασος διαφορὰ μεταξὺ τῆς τρόπας τῆς ὁμιλίας τῶν ἀνδρῶν, καὶ τῆς τρόπας τῆς ὁμιλίας τῶν γυναικῶν, καὶ ἕτι μᾶλλον μιᾶς ἑκάστης πρὸς ἄλλην. Ποῖον λοιπὸν τρόπου νὰ ἔχλεένη διδυσκούσης γράφων, εἰς καιρὸν ὅπερ εἰς τὸν ἐναὐλακόν τοῦτον δέλει ἔχει τόσας κατηγόρων, ὅσας καὶ εἰς τὸν ἄλλον; ἄλλοι μὲν, ἐπεταῖ εἰς αὐτὸν τὸν ὅποιον δήποτε τρόπου νὰ ἀρέσκωνται, ἄλλοι δὲ, νὰ ἀπαρέσκωνται, οἱ μὲν νὰ εὐχαριστῶνται, οἱ δὲ γὰρ δυσταρεζῶνται, ὄλιγοι νὰ τὸν ἐγκρίνουν, καὶ οἱ λοιποὶ νὰ τὸν κατακρίνουν, καὶ γενικῶς τὸ γυναικεῖον φῦλον νὰ τὸν ἀηδιάζῃ. Δεύτερου δὲ, ποῖος ἀπὸ ὅλως αὐτὰς τὰς τρόπους πλευτεῖ ἀποχρώντως τὰς ἀναγκαῖας λέξεις καὶ φράσεις, μὲ τὰς ὅποιας νὰ γίνῃ παντοῖς νοῦματος ἀκολόβωτος ἐκρραστικός, χωρὶς νὰ συναπαντήσῃ ὁ γράφων μυζίας ἀνεπιβάτως δυσκολίας, αἱ ὅποιαι νὰ παρεγκλίνων τέλος πάντων εἰς ἀνεπιδιόρθωτες ἀτοπίας; ἀλλ' αἱ δανεισθῆσαι λέξεις τὸν χρειάζονται, τὰς μὲν ἀπλάτερον πραγματικωτέρας ἀπὸ τὴν Τάρκικην, τὰς δὲ ἐπιειμονικωτέρας ἀπὸ τὴν Ελληνικὴν, τὰς δὲ πολιτικωτέρας, ἀλ-

λας ἀπὸ τὴν Ἰταλίκην, καὶ ἄλλας ἀπὸ τὴν
Γαλλικήν. Ω̄ καὶ τί θαῦμα εἶδος διαλέκτη !
ἐγὼ πρὸς ἀποφυγὴν πολυλογίας παρακαλῶ
τὸν κάθε ἀπαθῆ διακριτικὸν νὰ ἀποκριθῇ εἰς τῦ-
το, καὶ σὺν βαρύνεται διὰ τὴν ἀτοπίαν τῆς ἐννοί-
ας, ἐπειδὴ καὶ κάθε ἄτοπου φέρει σιωπὴν εἰς
κάθε φρόνιμον, νὰ ἐπιφέρῃ ἄλλην αὐτίρρητην
ἀπ' ὅτας δαψιλέσαται ἔχει, ἃς ἐρωτήσῃ μόνου
τὸν ἥτως δογματίζοντα, εἰς ποῖην γλῶσσαν
ἡμπορεῖ νὰ εἰπῃ ὑπερούντι τι γράφει ὁ ἥτως
γράφων ; μὰ τάχα ὑπερούντι ἀπὸ ὅλως αὐτὸν ἔ-
χει νὰ ὠφελήσῃ ; βέβαια ὅχι . διατὶ θέλων-
τας νὰ δώσῃ εἰς ἔν ἔθνος ὅπερ προσφέρτως ἐκ-
κύπτει ἀπὸ τὴν πολυχρόνιόν τε ὑπὸ διλείας
ἀμάθειαν , μίαν ἰδέαν ὅπωσδεν ὑψηλοτέραν τῶν
καθ' ἔξιν ὕστιωνέντων μέχρι τῷ δε φρονημάτων
τοῦ, καὶ θέλωντας νὰ τὴν ἐκθέσῃ μὲ τὰς αὐτὰς
λέξεις καὶ φράσεις, ὅπερ αὐτὸν ἐσυνήθισε νὰ με-
ταχειρίζεται , ἐξ ἀνάγκης ἐπεται νὰ τὴν μετα-
φρέψῃ πολυσχιδῶς, νὰ τὴν ἀκρωτηριάτῃ πο-
λυειδῶς, καὶ νὰ τὴν καταβιβάσῃ ἀπὸ τὸ ὑψοῦ
τῆς εὐγενείας της, εἰς τὴν χαμερπῆ πενιχρότη-
τα τῆς συηδισμένης διανοίας, ἀποτέλεσμα ἀνα-

τιρρήτως ἀφεκτού τῶν βαρβαρικῶν λέξεων καὶ φράσεων, εἰς τρόπον ὅπερ χωρὶς νὰ ἀναπληρώσῃ οὐ τοιαύτη ἴδεια κανένα τόπου παθεῖσα, ἀφίνει ὡς ἄττον τὸ δυζυχές ἔκεινο ἔννοιας νὰ κυλίεται εἰς τὸν συνηθισμένον βόρειον τῶν χαμερπῶν φρουρικάτων τοῦ, καὶ νὰ περιφέρεται εἰς τὸν ζόρφου τῶν ἀφεγγῶν ἴδεως τοῦ, ὥστε βλάπτει μᾶλλον οὐ ὠφελεῖ. Εκ τοῦ ἐναντίου δὲ μία ἴδεια καλλωπισμένη μὲ ἀνδριότερας λέξεις, καὶ μὲ εὐγενικωτέρας φράσεις, ὀξύνει τὸν γάνην, εὐφράσει τὸ πνεῦμα, εὐχαριτεῖ τὴν διάνοιαν, καὶ διεγέρει τὸ μικητικὸν τῆς ψυχῆς εἰς ἄμιλλαν οὐ τοῦ νὰ μάνῃ καὶ ἄλλας, οὐ τοῦ νὰ ἐπινοήσῃ ὁμοίας, καὶ ἀπὸ τὸ ἐνδοξότερον τῶν ἐκφράσεων ὁδηγύεται τὸ ἔννοιας εἰς τὸ ὑψηλότερον τῶν νοημάτων οὐ μπορεῖ νὰ κάμῃ τὸ πρῶτον βῆμα, ὅπερ καὶ δυσχερέστερον εἰς τὴν πρόοδον τῆς μαθήσεως.

Μὰ τάχα τέλος πάντων πρέπει νὰ ἀπελπισθῶμεν ὅτι αὐτὴ οὐτιστική γλῶσσα δὲν οὐ μπορεῖ νὰ καλλιεργηθῇ, νὰ καλλωπισθῇ καὶ νὰ εὔρεθῇ ἔνα υφος κοινὸν, τὸ ὅποιον ὅλοι ἐπίσης μεταχειριζόμενοι νὰ ἐπιδίδων μὲ ἐκβάσεις καλάς,

καὶ γὰρ ἀφελῶν τὸ γένος, γράφουτες κατὰ κα-
γόνας, καὶ ἀρχὰς γενικάς; ὅχι βέβαια. Ε'-
πειδὴ καὶ κατὰ πρῶτου τὸ κθινὸν αὐτὸν ὕφος
τὸ ἔχομεν εἰς τὸ χέρι, καὶ καλλωπισμένου δ-
πωσῆν, χάρις τῷ μακαρίτῃ αὐτέντῃ Νικολάῳ
Βοεβ: Καρχτζῆ, ὃς τις μὲ μόνην γυμνὴν τὴν
Ρωμαϊκὴν γλῶσσαν ἀναγομένην ὡς οἶόντες εἰς τὴν
μητέρα της τὴν Ελληνικὴν ἔγραφεν ἐλευθέρως,
μετέφραξε γυνησίως, καὶ ἐξέθεται γλαφυρό-
τατα κάθε νόημα ὁποῖας δήποτε ὥλης. Αὐ-
τὸ τότε τὸ ὕφος τὸ ἐνασκενίζονται καὶ ὅλοι
(ἄντινοι δέ τοι εἰς τὸν δύο) οἱ τωρινοὶ Αὐτένται:
τῇ γένει μας, καὶ κατὰ μίμησιν τότων καὶ οἱ
περισσότεροι ἄρχοντες, καὶ μὲ αὐτὸν γράφεν
τὰ περισσότερα τῆς κοινολογίας γράμματα.
Ελλείπεται δέ τὸ γὰρ καλλιεργηθῆ δηλ.: γα-
προσεδέντεν εἰς αὐτὸν ἀπὸ τὴν Ελληνικὴν διά-
λεκτον αἱ ὅσαι λέξεις μᾶς λείπεν, καὶ γὰρ
συνηθισθῆ ἡ χρῆσις τῶν, μάλιστα ἐκείνων τὰς
ὁποῖας ἀπὸ ξένων διαλέκτων ἀφαρπάζοντες ἀ-
νοικεῖως μεταχειρίζομεν, καὶ ἀγνοῦμεν παγ-
τελῶς ἂν εἴναι τοιαύτης συμασίας λέξις Ελ-
ληνική. Νὰ μετενεχθῆνε εἰς τὸ ἀπλάζερου διε-

τῆς ὁδηγίας τῶν πολυπαθεσέρων τῆς Εὐρώπης
 διαλέκτων ὅλαι ἐκεῖναι αἱ γλαφυρόταται Εἰλ-
 ληνικαὶ φράσει, χωρὶς ὅμως διαφθορὰν, καὶ
 παντελῆ ἀξιλλοίωσιν, ὡς εὐχάρισταν παντά-
 πασι τὴν προτέραν τας λαμπρότητα, μὲ τὰς
 ὄποιας νὰ γίνεται ἡαδίως καὶ πλεονήσιμος,
 δύκοτε νοήματος, γλαφυροτάτην καὶ εὐγενήσι-
 ἔκφρασις· καὶ νὰ πλευτισθῇ μὲ αὐτὸν τὸν τρό-
 που ἀποχρωντας ἀποκαθισάμενον ἐνα ὕφος κοι-
 γὸν, ὕφος εὐγενέσατον καὶ τερπνὸν, ζηλωτὸν
 ἔτως διὰ τὴν φυσικὴν τῆς γλώσσης εὐφωνίαν
 εἰς ὅλα τὰ πεπολιτευμένα ἔδυνη. Αὔμη δὲ
 νὰ βελτισθῇ εἰς ἀρχὰς, καὶ κανόνας, ὅπερ ὡς
 ὑπ' ἀκριβῆ σάσμην τὸ ὕφος αὐτὸ διεύωντας
 δικαῖον ἔνας νὰ μὴν παρεκτρέπεται πλέον τῆς
 κοινῆς ὅδης τῷ λέγειν καὶ γράφειν. Τὸ ὄποιον
 τῦτο εἶναι, ὡς εἴπον, καὶ τὸ δυτικολώτερον,
 καὶ κατὰ κακὴν τύχην ἀργούτερον, καὶ πρέ-
 πει νὰ τὸ ἐλπίσῃ τινὰς ἀπὸ καμμίαν εὐτυχῆ
 κατὰ πρόνοιαν περίεστιν.

Εὐ φένει λέγω νὰ προτάσσω οὗτον ὕφος ἔν-
 κοινὸν, ἃς μὴν ὑπολάβῃ κανένας, ὅτι ἀξιω-
 μένος εἶπεν Δημήτριος Κανταντζίδης

ἐπίσης ὅλα τὰ ὄποια δήποτε ὕλης βιβλία τῷ
κόσμῳ νὰ μεταφράζωνται, ἢ νὰ γράφωνται μὲ
ἔν καὶ τὸ αὐτὸ ὕφος, φυλαττομένης ἐξίσι
εἰς ὅλα τῆς αὐτῆς ἐμβριθείας. Μὴ γένοιτο!
ἐπειδὴ καὶ αὐτὴν τὴν δόξαν κυρίως ἀποτροπιά-
ζομαι καὶ ἀντιδιαμάχομαι, ἢ ὄποια ὅχι μόνον
εἶναι δεῖγμα ἐσχάτης ἀμαθείας, καὶ συμπλο-
νεανικῆς μανίας, ἀλλ' ἀντιφέσκει καθόλει εἰς
τὰς ὁραὶ τῶν πραγμάτων, ὅπερ ἐξὶ ἀπολύ-
τως ἄτοπον. Οὐδεν λέγωνται ἐνα κοινὸν ὕφος
ὑποτιθέμενον τοῖς πᾶσιν ὡς κανὼν καὶ ὑπο-
γραμμὸς, μήτε ἐννοῶ ἐνα μόνου τρόπου ἐκδέ-
σεως, μήτε σέργω ἐνὸς μόνης εἴδες φράσεις καὶ
λέξεις, ὡς μὲ τὸν αὐτὸν τρόπον, μὲ τὰς αὐ-
τὰς λέξεις, μὲ τὰς ἴδιας σροφὰς καὶ φράσεις,
ὅπερ πρέπει νὰ μεταφρασθῇ ὁ Μοδλιέρ, νὰ με-
ταφράζεται ὁ Ρεάλ, ἢ νὰ μεταφρασθῇ ὁ Φου-
τενέλ καθὼς πρέπει νὰ μεταφρασθῇ ὁ Μον-
τετκιέ. Αὖτη ὕλη τὰς ἐνὸς, καὶ ἄλλη τὰς
ἄλλας, πρὸς ἄλλας ὁ ἐνας, καὶ ἄλλας ὁ ἄλλος
ἀποτείνεται· καὶ ἐπομένως ἄλλη πρέπει νὰ εί-
ναι τὰς ἐνὸς ἡ φράσις, καὶ ἄλλη τὰς ἄλλας. Αλ-
λὰ διὰ νὰ γίνῃ ὅλη αὕτη ἡ τροπολογία, καὶ

ναὶ γίνη ὀρισμένως καὶ κανονισμένως ; παὶ δὲ .
κατὰ γυνώμην αὐτονόμως , καὶ κατ' ἀρέσκειαν
αὐτοδεσπότως τῇ καθ' ἐνὸς , χρειάζεται νὰ ὑ-
ποτελῇ πρῶτου ἔνα κοινὸν ὕφος κανονισμένου ,
τὸ ὄποιον βάσιν ἀδιάστειον ἔχωντας ἐκαῖος νὰ
κλίνῃ σπουδένως εἴτε πρὸς τὸ ὑψηλότερον , εἴτε
πρὸς τὸ χαμερπέζερον , πρὸς τὸ ἐμβριδέζερον
ἢ χαριέζερον , πρὸς τὸ σοβαρώτερον ἢ ἀξιό-
τερον , καὶ ἐνὶ λόγῳ πρὸς τὸ σπεδαιότερον ἢ
κοινότερον , ἀναλόγως μὲ τὴν ὕλην τῆς συγ-
γράμματος , καὶ μὲ τὸν τρόπον τῆς συγγρα-
φέως ὅπῃ ἡδελε μιμῆται ἢ μεταφράζῃ . Τὸ
ὄποιον ὅλαι αἱ τῆς Εὐρώπης γλῶσσαι , καὶ
ἐκεῖνοι ὅπῃ καλῇ τύχῃ ἐλευθέρως καὶ σπε-
δαίως μὲ τὴν ἴδιαν διάλεκτον ὅπῃ ὁμιλᾶσι καὶ
συγγράφεσιν , ἐδὲν ἥττου ὡς κανόνα ἀπαιρά-
τρεπτον φυλάττεσι , καὶ γὰτε τὴν κάθε ὕλην
ἐκδέτεσι μὲ τὸν τρόπον ὅπῃ ὁμιλᾶσιν , γὰτε
ὁμιλᾶσι καθὼς συγγράφεσι . τότο λοιπὸν ὅ-
λον διὰ νὰ τὸ σέρεῃ ὁ κάθε νενεχμής , ἀρκεῖ
μόνου νὰ λάβῃ τὸν κόπον νὰ συλλογισθῇ , καὶ
εὐκόλως θέλει ἀποφασίσει ὅτι γάτω δεῖ γενέ-
θαι .

Ή δυσκολία σμως ὅλη εἶναι τόγε νῦν ἔχον, μὲ τὸ νὰ εἶναι τὸ ὄφος αὐτὸ ἀκαγόνιζου καὶ ἀξέρικτον, ἐκτεθειμένου τρόπου τινὰ ἴδιαιτέρως εἰς τὰς κατὰ γυνώμην καὶ φαντασίαν τῆς καθ' ἑνὸς πολυειδεῖς τροπὰς καὶ ἐναλλαγάς. Εἴ τε ταῦτα προέρχεται τὸ νὰ μὴν εἶναι κανένα βιβλίον γραμμένον εἰς τὴν ἀπλήν Ρωμαϊκήν γλῶσσαν ἀρεσὸν κοινὸν εἰς ὅλες τὰς Ρωμαΐς. Δὲν συμπεριλαμβάνω καὶ ὅσας ἐσυνήθισαν νὰ μὴ διαβάζουν, διατὶ ὡς πρὸς αὐτὰς ἀρκεῖ νὰ εἶναι βιβλίον διὸ νὰ μὴν εἶναι ἀρεσόν. ἀλλ' εἰς ὅλας τὰς φιλομαθεῖς καὶ σπουδαίας τῆς γένους μας. Εἴπειδη καὶ ἐξ αὐτῶν οἱ μὲν μόνην τὴν Ελληνικήν διάλεκτον ἴξεύροντες καὶ μετερχόμενοι, αὐτὴν μόνην ἐνασπενίζονται, εἰς αὐτὴν μόνην ἀρέσκονται, καὶ ἐκ συνηθείας μόνον φαντασιῶδῶς κινύμενοι ἀποτροπιάζονται νὰ πιάσουν, καὶ ἀπαρέσκονται, χωρὶς νὰ διαβάσουν, κάθε βιβλίον ὅπερ δὲν εἶναι γραμμένον Ελληνικά, ὥσταν νὰ μὴ χρήζῃ προσοχῆς μία νέα ίδεα ἐκπεφρασμένη (φθάνει νὰ μὴν εἶναι κακοδιάλογος ἐξερεαμένη) μὲ ἀπλὰς φράσεις. οἱ δὲ πλευτισμένοι ἀπὸ διαφόρους πολυμαθεῖς ζώσας διαλέκτος Ε.Γ.Δημητρ.Π. 2006

λέκτες, συνηδισμένοι ὅντες εἰς τὰς εὐγενικὰς
ἔκείνων σροφάς, καὶ εἰς τὰς γλαφυράς μὲν ζωη-
ρότητας ἐκφράσεις των, δυσαρεστῶνται, καὶ ἔχει
ζωρὶς λόγου, εἰς κάπερ περίοδον ἵνας βιβλία
γεγραμμένα κατὰ τὸν ἴδιαίτερον τρόπον τῷ
γράψαντος, καὶ ἐπειδὴ δὲν ἔχομεν ὕφος ἐν κοι-
νῷ ἐπίσης εἰς ἔλας, ὕφος καγονισμένον καὶ προσ-
διωρισμένον, ὅλοι προσιδρύουνται ως κριταὶ πρὸς
κατάκρισιν, καὶ κανένας δὲν αναζωίνυται εἰς διόρ-
θωσιν, διατὶ ἐπίσης ὁ κάπτῳ ἐνας ἔχει νὰ δοκι-
μάσῃ τὴν κατ' ἀρέσκειαν ἐκάτευ τῶν ἄλλων πι-
κροτάτην κρίτικαν.

Ἐγὼ λοιπὸν (τέ εὐδαιμονία νὰ συναριθμηθῇ
εἰς τὰς μεταφραζάσ !) ὑποχρεωμένος ὕντας ἀπό
τὴν ἀξιομήμητον φιλογενῆ διάνεσιν τῷ ὑψηλο-
τάτῳ καὶ εὔμενεςάτῳ μοι Αὐθέντῳ (Ἴτιος τὸ
Ὕψος δὲν ἀνέχεται ὅτε εἰς αὐτὴν τὴν ἴδιωτικήν
της ζωὴν νὰ μὴν εὐεργετῇ ως σίόντε τὸ γένος)
διὰ νὰ μεταφράσω κατὰ τὴν δοδεῖσάν μοι ἐκ-
λαμπεῖ τῷ Υψῷ τὰ προσαγγήν τὰς περὶ πλη-
θύος κόσμος ὅμιλίας τῆς Φοντενέλ, καὶ μὴν ἡμ-
πορῶντας κατὰ τὴν ὀφειλομένην μοι δελικὴν εὐ-

πείθειαν ὅτε τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς προσαγῆς ὡς
μὴ ἔξικαννυν οὐδὲ ἀποφύγω, ὅτε τὰς ἐπομένας
δυσκολίας τῆς γλώσσης ἀκρίτως οὐδὲ διαφύγω,
ἔκριναι οὐδὲ παρακολούθησον τὸ κατ' ἐμὲ αὐτὸ^ν
τὸ ἀπὸ κάθε ξένην λέξιν καὶ φράσιν ἀμιγὲς
ὕφος, τὸ ὅποῖον καὶ οὐτὸς Ψυχλότης προτιμᾶ^ν
καὶ ἀρέσει, καταβιβάζωντάς το δόσου τὸ δυνα-
τὸν εἰς τὸ ἀπλέσερον καὶ κοινότερον, ἐπειδὴ καὶ
τοιαύτη εἶναι καὶ οὐ τῷ Συγγραφέως με φρά-
σις. Ω̄ς εὖ δὲν ἡμπόρεσσα οὐδὲ μεταφράσω μὲ
τὴν ἐνδεχομένην κομψότητα καὶ ἀκρίβειαν, κα-
θὼς ἄλλοι πολυμαθέσεροι ἔκαμαν, καὶ θέλεν
κάμη, αὐτὸ τὸ ὕφος μὲ τὸν ἑκάσῃ ὑλῇ αἰνή-
κοντα τρόπον μεταχειριζόμενοι, τύλαχισον μὲ
μένει ἀπολογύσα πρὸς παρηγορίαν ὅτι καὶ ἔγρα-
ψε μὲ μόνην καταράν την Ρωμαϊκην Γλώσσαν.

Καὶ ἀγκαλὰ συνήδεια ἐπεκράτησεν ὁ κάθε
μεταφραστὸς οὐδὲ γίνεται ἐν προσιμίοις πανηγυ-
ρίσις τῷ ἴδιῳ τῷ Συγγραφέως. Εγὼ δὲν
τῦτο ὅτε τὸ σοχάζομαι ἀναγκαῖον εἰς τὸν καθ'
ἡμᾶς οὐῶναι, ὅτε κανένας φιλομαθὴς δὲν με-
τέρχεται τὰς συγγραφέες μὲ προκατειλημέ-
νας ἰδέας, ὅτε τέλος πάντων ἡμπορῶ οὐδὲ τὸ

κάμω, ἀλλ' ὅσοι τὸν διαβάσαν, καὶ τὸν ἐννοήσαν, ἃς κρίνεν περὶ αὐτῆς καθὼς θέλεν καὶ βέλονται· ὅσοι δὲ δὲν τὸν διαβάσαν, ἐκεῖνοι βέβαια ἀδιαφορῶν καὶ γὰρ τὸν ἔξεύρεν· ἐγὼ δὲ μεταφράζωντάς του ἐξοχάσθην, ὅτι εἶναι ἀναγκῶν γὰρ πρόσεδεν μερικά τινες ὑποσημειώσεις πρὸς εὐχερεῖραν κατάλιψιν. Εἴπειδη καὶ μὲν ὅλου ὅπερ ὁ βάσιμος σκοπὸς τῆς Συγγραφέως εἶναι τὸ νὰ ἐκδώσῃ μὲν τὴν ἐνδεχομένην ἀπλότητα ὡς πρὸς πρωτοπείρες τὸ περὶ κόσμων καινοφανὲς κοινὸν σύσημα, πάλιν δὲ ἦττον ἐδείπονται ὡς πρὸς τὰς ἡμετέρες πολλαὶ προκαταρκτικὰ ἰδέαι, τὰς δὲ πολαὶς ὑπὸ καλῆς ἀγωγῆς οἱ τῆς Χριστιανικῆς Εὐρώπης καλομναὶ θρεμμένοι γένοι πλευτῆσι. Πρὸς τάτοις δὲ μὲν τὸ νὰ παρακολουθῇ ὁ Συγγραφεὺς ἀπαραβάτως τὸ Καρτεσιακὸν σύσημα, τὸ δὲ ποτίον ἐν γένει μὲν σέριγεται παρὰ πᾶσιν, ἐν μέρει δὲ ἀναιρεῖται, ἐξοχάσθην ἀναγκῶν δέ τοι μόνον νὰ σημειώσω τὰ ἀναιρόμενα ἐκείνα μέρη, ἀλλὰ νὰ προσθέσω καὶ ὅσα ἐφεξῆς διὰ γεωτερικῶν παρατηρήσεων ἀγεκάλυψεν ἡ Αἰγαίονομία, τὸ δὲ ποτίον καὶ αὐτὸς ὁ ίδιος Συγγραφεὺς ἐμεταχειρίσθη προτιθέμενος.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΔΙΕΥΘΥΝΗΣ ΕΠ. ΚΑΙ ΓΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Θ. ΠΕΡΙΖΙΟΥ
ΦΙΛΟΦΟΙΛΙΚΗ ΦΙΛΟΦΙΑΣ

υος εἰς τὴν τελευτάν τα βραδιάν τὰ ὅσα μέχρι
τῆς τότε καιρᾶς ἔχαν ἀνακαλυφθῆ μετὰ τὴν ἐκ-
δοσιν τῶν πρωτέρων τα ὄμιλων.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ ΚΑΙ ΚΟΝΣΤΡΑΤΙΚΗΣ ΠΕΤΣΙΟΥ

**Αὐτὰς ὅλας τὰς ὑποσημειώσεις τὰς ἔργων-
θην, ἀλλας μὲν, ἀπὸ συγγραφῆς συζημα-
τικάς, ἀλλας δὲ, καὶ μάλιστα τὰς περισσοτέρας
ἀπὸ τὴν μεθοδικήν Εγκυκλοπαιδείαν. Οὗτον ἂν
τινὰς δυσαρεσηθῆντας εἰς τὸ κείμενον, αἱς Ἰξεύρῃ ὅτι
ὁ Συγγραφεὺς ἀπέδεινε, καὶ δὲν εἴναι εἰς κατά-
σασιν νὰ ἀπολογηθῇ, εἰδὲ καὶ δυσαρεσηθῆντας εἰς
τὰς ὑποσημειώσεις, αἱς Ἰξεύρῃ ὅτι εἴναι τοιέτων
συγγραφέων, ὅπερ δὲν καταδέχονται ἀπλῶς
καὶ ὡς ἔτυχε νὰ ἀπολογηθῇ, ἀν διαφοράς
δύναται ἀδιαφορῶς. Διὰ νὰ μὴν συγχύζεται
δὲ οὐ σειρὰ τῆς ἀναγγώσεως τῆς κειμένου, ἔδοξέ
μοι νὰ βάλω ὅλας αὐτὰς τὰς ὑποσημειώσεις
ξεχωριστὰς εἰς τὸ τέλος κάθε Βραδιᾶς, εἰς τρό-
πουν ὅπερ ἔστοι οὐδεὶς οἶκοθεν εὑπορεύεται ἀρκετῶν ἰδε-
ῶν, εἴναι ἀνενδεῖς τῶν ὑποσημειώσεων, οὐ
χαριζόμενοι μόνον εἰς τὸ κείμενον τῆς Συγγρα-
φέως.**

φέω; δὲν τοῖς μέλει δι' ἄλλο τὶ λεπτομερέστατον, ωὐ μὴν θοξυβῶσι τὴν ὅρασίν των.

Ἐν πᾶσι λοιπὸν τύτοις, καὶ ὑπὲρ πασῶν τῶν
ὅπωσδήποτε ἐλέγεων με ἐπικαλεῖμαι τὴν φι-
λογενῆ συγγνώμην τῶν φιλομανῶν σπεδαίων
τοῦ γένεος με

ПРООГР.

E.Y.Δπς Κ.τ.Π
ΑΝΝΙΝΑ 2006